

RURALIA

HELSINGIN YLIOPISTO
RURALIA-INSTITUUTTI
2 ■ 2021

**KAIKENLAISTA
YRITTÄJYYTTÄ
KANNESTA KANTEEN**

Pääkirjoitus

Kestävyys-
muutoksen
mittakaavat
tilassa

Olemme Ruraliassa kollega *Juha Heleniuksen* kanssa pohtineet, mikä merkitys paikallisuudella ja mittakaavalla on ympäristöllisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävässä ratkaisussa? Kysymys keskittyneistä ja hajautuneista rakenteista on alue- ja maaseutupolitiikassa keskeinen. Emme ole toistaiseksi löytäneet empiirisesti koeteltuja tutkimustuloksia aiheesta, vaikka asiaa on toki pohdittu.

Keskustelujen tuoksinassa kiinnitin huomiota kirjahyllyni klassikkorivin teokseen *Pieni on kaunis – Ihmisen talous ihmistä unohtamatta* (Schumacher 1976). Teos teki minuun aikoinaan suuren vaikutuksen. Se liittyi samaan ajatussuuntaan kuin *Kasvun rajat*. Schumacherin humanistinen lähestymistapa oli jo tuolloin hyvin puhutteleva, ja näin jälkeensäpäinkin arvioiden kirjan kaukokatseinen kerronta on hämmästyttävän ajankohtaista ja uskottavaa.

Ernst Friedrich Schumacher (1911–1977) oli taloustieteilijä, yksi kestävä kehityksen näkyvistä varhaisista puolestopuhujista. Kyseinen kirja on hänen merkittävin teoksensa. Se ilmestyi vuonna 1973, vain neljä vuotta ennen hänen kuolemaansa. Schumacher oli tiedemies, mutta myös aktiivinen kestävyysajatusten toimeenpanija ja soveltaja, aikansa yhteiskunnallinen keskustelija.

Muistan katkelmia ajan keskusteluista, joita kirja 1970–80-lukujen taitteen Suomessa herätti. Erityisesti mieleeni on jäänyt hokema: *pieni on kaunis, mutta niin katoavaista*. Sillä haluttiin nollata jatkuvan kasvun ajatusta kohtaan osoitettu kritiikki ja osoittaa, että kyse on taloutta ymmärtämättömien humanistien hömpästä.

Schumacherin perusargumentin voi kiteyttää jotakuinkin seuraavasti: ”Tuotannon ongelmaa” ei ole ratkaistu. Ihminen ei vielä ymmärrä itseään osana luontoa, vaan voimana, joka on määrätty valloittamaan ja hallitsemaan sitä. Rohkaiseva oli kirjan vahva usko siihen, että toisenlainen – jatkuvuutta luova, uusiin tuotantomenetelmiin ja kulutustottumuksiin perustuva elämäntapa – on mahdollista löytää.

Tämä toivon viesti on erityisen tärkeä. Nykyisin Schumacherin ajatukset innoittavat keskustelua muun muassa regeneratiivisen talouden käsitteeseen liittyen.

En muista Schumacherin puhuneen maaseudusta, mutta maataloudesta kylläkin. Kysymys aluekehityksestä, väestön ja toiminnan asettumisesta yhteiskunnalliseen tilaan, oli myös hänen agendallaan. Mittakaava puolestaan oli keskeinen teema, kirjan nimeksi asti. Humanisti-taloustieteilijän otteella vastaus rakentuu kiinnostavasti ihmisen kautta: *oikeat mittakaavat löytyvät ymmärtämällä ihmisen toimintaa*. Jokaisella toiminnalla on tietty, oikea kokonsa, joka puolestaan riippuu siitä, mitä yritämme tehdä. Yleiset raamit tekemiselle antaa kuitenkin luonto. Schumacher ottaa kantaa esimerkiksi kaupungin mittakaavaan, maksimikoko on noin 500 000 asukasta. Sitä suuremmat kaupungit eivät hänen mukaansa tule ihmisen kannalta paremmiksi – päinvastoin.

Meitä askarruttaneeseen kysymykseen Schumacher todennäköisesti vastaisi jotakuinkin seuraavasti: *kaiken ei tarvitse olla pientä, mutta kaikelle löytyy oikea mittakaava*. Pitäkää kohtuus mielessä ja toimikaa. Schumacher olisi varmasti tervehtinyt ilolla keskustelua kestävyysmuutoksesta eli yhteiskunnan kehittämisestä kohti kestävä kehityksen päämääriä. Erityisesti hän olisi (huokaisten) kannustanut meitä siirtymään puheista konkreettisiin ratkaisuihin sekä suhtautumaan kriittisesti suuruuden ekonomiaan ja puheeseen *epätaloudellisista* ratkaisuksista. Helsingin yliopiston HELSUS-verkoston ja vastaavien kestävyystieteellisten yhteiskehittämisen foorumien perustamista hän olisi todennäköisesti kommentoinut sanalla: *endlich!*

Torsti Hyöryläinen
tutkimusjohtaja
Ruralia-instituutin varajohtaja

TÄSSÄ LEHDESSÄ:

Sivut 4-5
OSUUSTOIMINTAA
EDISTÄMÄSSÄ

Sivu 9
YRITTÄJYYSKASVATUSTA
YHTEISTYÖSSÄ

Sivut 10-12
SPRENGTPORTENISTA
ON MONEKSI

Pääkirjoitus: Kestävyysmuutoksen mittakaavat tilassa 2

Kestävyys, innovointi ja uudistuva koulutus Viikissä 3

Kuorolaulua työn vastapainoksi 4

Yhteisölliset yritykset ja kestävä talous 5

Luonnontuotealan opettajien täydennyskoulutus käynnistyy 6

Resurssilähtöisistä metsäpalveluista omistajalähtöisiin? 7

Yrittäjyyskasvatusta ja ystävyyttä yli koulutusorganisaatiorajojen 9

Kestävää kansainvälistä historiamatkailua kehitetään 10

Valistunut kasvatuspedagogi 11

Yrjö Maunu Sprengtporten – kosmopoliitti ajan hermolla 12

Yrittäjyyden voima – merkityksellisyttä ja muutosta luomassa 13

Ruralia-instituutti koordinoi maaseutupolitiikan TUUMA-verkostoa 14

Home cooking as entrepreneurship 15

Eco-innovation and entrepreneurship: the magic formula to economic prosperity 16

Makupaloja tiedejulkaisuista 17

Kestävyys,
innovointi
ja uudistuva
koulutus
Viikissä

Kestävyys kuuluu Helsingin yliopiston tavoitteisiin ja on yksi painopisteistä vuoteen 2030 ulottuvalla kaudella. Kestävyyden tietojen ja taitojen oppiminen sisällytetään kaikkeen yliopiston koulutukseen jo vuonna 2023 alkavalla uudella opetussuunnitelma-kaudella. Geneeristen akateemisten taitojen kokonaisuuteen on lisätty kestävyystaidot, kuten systeeminen ja tulevaisuusajattelu sekä strateginen ajattelu ja toimijuus. Kaikki koulutusohjelmat myös varmistavat, että jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus opiskella perustiedot kestävydestä, keskeisimpinä tiedot kestävyysmurroksesta, ilmastonmuutoksesta ja luontokadosta. Yliopiston tutkijoita joukoistamalla on rakennettu uusi Kestävyyskurssi, joka keskittyy muutoksen mahdollisuuksiin ja aktiiviseen tuottamiseen ja syventyy kuuteen eri vaikutuskohtaan, joiden muutoksen kautta voidaan kääntyä kohti kestävä kehitystä. Näihin YK:n kestävä kehityksen globaalin tilanneraportin mukaisiin vaikutuskohtiin kuuluvat hyvinvoinnin oikeuden mukainen jakautuminen, kestävä talous, ruokajärjestelmä ja ravinto, energiajärjestelmä, kaupunkiseutujen kehittäminen sekä luonnonjärjestelmien turvaaminen.

Järjestelmätasaisen murroksen toteuttamiseen tarvitaan monien eri tieteenalojen osaajia. Esimerkiksi ruokajärjestelmän murros vaatii elintarvike- ja maataloustieteilijöiden lisäksi ainakin talous-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden asiantuntijoita. Järjestelmien ymmärtämiseen ja systeemisten murrosten suunnitteluun tarvitaan lisäksi generalisteja sekä rohkeita ja yhteistyökykyisiä toimijoita, kuten Viikki Food Design Factoryn johtaja Laura Forsman kirjoitti Ruralia-lehdessä 1/2021.

Maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa laaditaan koulutusohjelmien rajat ylittäviä opintokokonaisuuksia ja uutta opetusta, joka vahvistaa kestävyysosaamista ja ratkaisujen tuottamista tieteidenvälisesti työskennellen. Tiedekunnan opiskelijat toivovat opintoihin enemmän osaamisen soveltamista, työelämään valmistavaa opetusta, ajattelun haastamista innovointiin ja inspiroivaa opetusta, joka kannustaa opiskelijoita käytännön hankkeiden toteuttamiseen. Avaimia uuteen opetukseen ovat Viikki Design Factoryn yhteyteen luotavat uudet yrittäjyysajattelun ja innovoinnin opinnot, työelämäprofessorien osaamisen ja verkostojen hyödyntäminen ja yritysten, hallinnon toimijoiden, järjestöjen ja muiden sidosryhmien tuominen osaksi opetusta. Myös harjoittelujaksot ja haasteiden ratkaisemiseen perustuva oppiminen halutaan vahvasti osaksi uudistettuja koulutusohjelmia.

Koulutuksen kehittämisessä onkin nyt tilaisuus yhdistää kestävyystiedot ja -taidot innovoinnin, yhteiskehittämisen ja yrittäjyysajattelun taitoihin. Isoja askelia on jo otettukin: parhaillaan sata opiskelijaa osallistuu uudelle kurssille Minustako muutoksen tekijä? – Innovointi ruoka-alalla. Tiedekunnan opettajat yhdessä kehittävät kaikille opiskelijoille tarjolla olevaa yrittäjyystaitojen ja innovaatioiden opetusta, johon haluamme kutsua kumppaneita laajasti myös yliopiston ulkopuolelta.

Janna Pietikäinen
Yliopistonlehtori, varadekaani,
maatalous-metsätieteellinen tiedekunta,
Helsingin yliopisto

Taneli Vaskelaisesta on tullut työn myötä monipaikkainen. Alkuviikon hän työskentelee kotona Helsingissä ja loppuviikoksi matkustaa Mikkeliin.

Teksti ja kuva **Sirpa Piskonen**

Kuorolaulua työn vastapainoksi

Taneli Vaskelainen tuli Ruralia-instituuttiin Mikkeliin yliopistotutkijaksi syyskuun alussa 2021. Ensimmäisten kuukausien ajan hän on ehtinyt esittäytyä tilaisuudessa jos toisessakin, mutta myös saanut tuntumaa varsinaiseen tehtäväänsä kestävä talouden ja osuustoiminnan parissa.

– On ollut tosi raikasta ottaa uutta suuntaa tutkimukseen. Ruralia on erittäin kannustava ja mukava ympäristö lähteä luomaan tutkijaprofiilia. Olen siis innoissani, Taneli Vaskelainen kuvailee tuntemuksiaan.

Alkuun aika on mennyt luodessa kontakteja osuustoiminnan valtakunnallisissa verkostoissa. Paikalliskontaktit ovat saaneet vielä odottaa vuoroaan, mutta niidenkin aika on tulossa.

– Täytyy edetä askel kerrallaan, tehtävälle pitää antaa aikaa muodostua, hän toteaa.

Taneli Vaskelainen luonnehtii itseään vähän sudeettisavolaiseksi.

– Isän suku on Savo-Karjalan seudulta kotoisin. Lisäksi olen laulanut Savolaisen osakunnan laulajissa ja savolaisuus tuntuu jotenkin omalta mielenmaisemalta. Savolaisten kanssa on helppo tulla toimeen.

Maailmalta takaisin Suomeen

Ennen Ruraliaan tuloaan Vaskelainen työskenteli apulaisprofessorina Utrechtin yliopistossa, Copernicus-instituutissa. Siellä vierähti kolme ja puoli vuotta.

■ Syntynyt Espoossa, lapsuuden viettänyt Lahdessa

■ Kauppatieteiden tohtori

■ Koti Helsingissä Malmilla, aiemmin Utrechtissa

■ Aloitti Ruraliassa 1.9.2021

■ Tehtävän ala kestävä talous ja osuustoiminta

■ Asuu puolet työviikosta Mikkelissä

■ Perheeseen kuuluvat Anttolasta kotoisin oleva kumppani Annamari sekä brittiläiset pitkäkarvaiset kissat Lotta ja Sämpylä

si kotia, niin onhan siihen tietysti vähän totuttelemista. Pitää antaa sillekin asialle aikaa asettua, Vaskelainen kertoo.

– Olen saanut luotua jo Mikkeliin kaikkia kivoja juttuja. Käyn täällä mm. uimassa ja kuuntelemassa paikallisen sinfoniaorkesterin esityksiä.

Taneli Vaskelaisen kumppanilla Annamarilla on työ Helsingissä ja heillä oli jo aikaisemminkin asunto myös Helsingissä.

– Tutkijan elämä on jotenkin sellaista monipaikkaista, että Helsinki on hyvä tukikohta. Asumme Pohjois-Helsingissä Malmilla, mikä on kylämäinen yhteisö, jossa kaikki tarvittava on mukavan lähellä. Elämä on yhteisöllistä ja siellä naapurustossa asuu paljon meidän ystäviämme. Kun tarvitsemme vaikka kissoille hoitajaa, niin ystäväpiiristä heti tarjoutuu hoitajia. Näin nelikymppisenä ystäväpiiriä osaa arvostaa, sellaisia suhteita ei luoda hetkessä, Vaskelainen sanoo.

Harrastuksina kuorolaulu ja tanssiminen

Ihan tuntematon kolkka Mikkeli ei Taneli Vaskelaiselle entuudestaankaan ollut.

– Tyttöystäväni Annamarin vanhemmat asuvat Anttolassa ja siellä on käyty silloin tällöin. Ja aikanaan Savolaisen osakunnan laulajien maakuntakierroksilla käytiin myös Mikkelissä laulamassa. Annamarille Mikkeli tietysti on hyvinkin tuttu, sillä hän on käynyt koulua siellä, Vaskelainen kertoo.

Harrastuksiakin ehtivällä miehellä on paljon, mutta ihan kaikkeen ei tällä hetkellä hänen omien sanojensa mukaan riitä aika.

– Kulttuuri on minulle tärkeää ja siihen liittyvät harrastukset ovat tärkeintä palautumista työstä. Soitan kitaraa ja haitaria ja laulan kamarikuoro Addictiossa. Ja tanssin kaikenlaisia tansseja: paritanssia, kansantansseja, modernia yksintanssia. Ensi kesänä olen suunnitellut meneväni Mikkelin seudulla lavatansseihin. Lavatanssit ja uiminen sen päälle lähijärvenssä on oikein perisuomalaista kulttuuria, joka kannattaa esitellä ulkomaisille vieraillekin.

Perheen ja ystävien sekä kulttuurin lisäksi elämän tärkeimpien asioiden joukkoon ei Taneli Vaskelainen luettelekaan työtä vaan tieteen.

– Tieteilijäidentiteetti on hiipinyt minulla ihon alle, hän toteaa.

Teksti **Taneli Vaskelainen**

Yhteisölliset yritykset ja kestävä talous

Yhteisölliset yritykset nostavat päätään monilla sektoreilla. Esimerkiksi Saksassa ne ovat tyypillisiä uusiutuvan energian ja autojenjakopalveluiden kentillä. Yhteisöllisten yritysten toimintaa ajaa yleensä jokin sosiaalinen tai ympäristömyönteinen missio ja ne ovat voimakkaasti paikallisyhteisöihinsä ankkuroituneita. Esimerkiksi saksalaiset yhteisölliset autojenjako-organisaatiot pyrkivät vähentämään autojen määrää ja ajettuja kilometrejä ja ne toimivat usein läheisessä yhteistyössä kunnallisten toimijoiden kanssa.

Yhteisötaloudelliset yritykset voivat edistää ekologista ja sosiaalista kestävyyttä monin tavoin. Ne luovat markkinoita kestäville tuotteille. Ne voivat myös edistää kohtuutaloutta luomalla vastavoiman tuotteiden kaupallistamiselle. Esimerkiksi belgialainen energiaosuuskunta Ecopower myy uusiutuvaa energiaa jäsenillensä omakustannehintaan ja rohkaisee ihmisiä omien aurinkopaneelien asentamiseen lisäten näin energiaomavaraisuutta. Yhteisölliset yritykset edistävät ekologisia tavoitteita myös vähentämällä kiistanalaisten hankkeiden (esim. tuulivoimalat) paikallista vastustusta. Tällaiset hankkeet saavat usein enemmän kannatusta, jos ne ovat paikallisten toimijoiden ajamia.

Osuustoiminta kasvun mahdollistajana

Yhteisölliset yritykset kokevat usein kasvukipuja. Vaikka yritykset eivät usein erityisesti pyrikään kasvuun, se saattaa tapahtua suunnittelemattomasti, kun ihmiset kiinnostuvat niiden tarjoomasta. Toisaalta yritykset saattavat tarvita pääomaa pystyäkseen tarjoamaan tuotteita ja palveluita jäsenilleen. Esim. tuulivoimalat ovat kalliita investointeja, joihin voi olla vaikeaa kerätä riittävästi pääomaa ilman laajaa jäsenkuntaa. Jäsenmäärän laajentaminen kuitenkin saattaa vaarantaa yhteisölliset periaatteet. Tuotteet ja palvelut usein houkuttelevat yhteisöllisiin yrityksiin jäseniä, jotka eivät ole kiinnostuneita näiden periaatteista vaan vain niiden tarjoamista yksityisistä hyödyistä (esim. halpa energia). Toisaalta usein vapaaehtoistoimin perustetut yritykset joutuvat kasvavaa jäsenistöä varten usein värväämään täyspäiväisiä työntekijöitä ja omaksumaan hierarkkisen johtamistyylin. Näin ollen vapaaehtoistyöntekijät eivät välttämättä enää pääse mukaan yritysten operatiiviseen päätöksentekoon.

Pitääkseen kiinni periaatteistaan yhteisötaloudelliset yritykset usein kasvaessaan muuntuvat osuuskunniksi. Osuuskunnat mahdollistavat jäsenkokousten kautta sen, että yritysten periaatteista kiinnostuneet jäsenet voivat edelleen vaikuttaa näiden strategiseen suuntaan. Toisaalta osuuskunnissa päätöksentekovaltaa ei yleensä pysty ostamaan rahalla, koska jokaisella jäsenellä on vain yksi ääni jäsenkokouksissa. Strategiset päätökset voidaan näin tehdä melko demokraattisesti, mikä ankkuroi yrityksiä jäsenyhteisöihinsä.

Yhteisöllisiin yrityksiin liittyvää kirjallisuutta:

Münzel, K., Boon, W., Frenken, K., & Vaskelainen, T. (2018). Carsharing business models in Germany: characteristics, success and future prospects. *Information Systems and e-Business Management*, 16(2), 271-291.

Vaskelainen, T., & Münzel, K. (2018). The effect of institutional logics on business model development in the sharing economy: The case of German carsharing services. *Academy of Management Discoveries*, 4(3), 273-293.

Bauwens, T., Huybrechts, B., & Dufays, F. (2020). Understanding the diverse scaling strategies of social enterprises as hybrid organizations: The case of renewable energy cooperatives. *Organization & Environment*, 33(2), 195-219.

Punt, M. B., Bauwens, T., Frenken, K., & Holstenkamp, L. (2021). Institutional relatedness and the emergence of renewable energy cooperatives in German districts. *Regional Studies*, 1-15.

Luonnontuotealan opettajien täydennyskoulutus käynnistyy

Luonnontuotealan ammatillisen koulutuksen parissa toimiville opettajille ja kouluttajille korkeakoulutasoista täydennyskoulutusta tarjoava hanke käynnistyy vuoden 2022 alussa. Hankkeella tähdätään alan koulutustarjonnan vahvistamiseen ja laajentamiseen. Koulutusta kehittämällä luonnontuotealalle saadaan lisää asiantuntijoita, joita kehittyvän elinkeinon kasvussa tarvitaan.

Luonnontuotealalle on kaivattu täydennyskoulutusta jo pitkään. Alan yritystoiminta ja tuotekehitys ovat harpponeet aimo askelin eteenpäin ja alan töissä tarvitaan yhä vankempaa osaamista. Luontoalan tutkintojen sisältöjä on kehitetty työelämälähtöisesti, mutta eri koulutustasoille ei nykyisellään löydy riittävästi opettajia, joilla olisi tarvittavaa alan syvällistä ja ajantasaista osaamista.

Luotava ja pilotoitava täydennyskoulutuskokonaisuus on jaettu kuuteen 5 opintopisteen laajuiseen opintojaksoon, joiden teemoiksi on valittu luonnontuotealan kehittymisen kannalta keskeiset osa-alueet:

1. Raaka-aineiden kestävät tuotantoketjut,
2. Luonnontuotteiden viljelymenetelmät ja korjuutekniikka,
3. Luonnontuotteiden ainesosat, ominaisuudet ja hyödyntäminen,
4. Markkinalähtöisen tuotekehityksen prosessit ja menetelmät,
5. Luonnontuotteisiin tukeutuvien palvelujen kehittäminen ja
6. Luonnontuotealan yritystoiminnan kehittäminen.

Täydennyskoulutus toteutetaan verkkoluentoina, luentoihin liittyvinä tehtävinä ja ryhmäkeskusteluina, työryhmätöinä, lähiopetuksena sekä itsenäisenä opiskeluna. Koulutuksen suunnittelu ja toteutus tehdään tiiviissä yhteistyössä alan työelämän kanssa. Verkkoluentojen

materiaalit sekä itseopiskelussa ja verkkotehtävissä hyödynnettävä sähköinen oppimateriaali kootaan hankkeen materiaalipankkiin, jossa ne ovat jatkossa vapaasti hyödynnettävissä.

Haku täydennyskoulutukseen käynnistyy talvella 2022. Kunkin opintojakson osallistujamääräksi tavoitellaan vähintään 20 henkilöä. Täydennyskoulutus on suunnattu luonnontuotealan ammatillisen koulutuksen parissa toimiville opettajille ja kouluttajille, erityisesti alan erikoisammattitutkinnon järjestämiseen valmiuksia hakeville. Koulutus on osallistujille maksuton. Koulutushankkeen ansiosta luonnontuotealan ammatillisen koulutuksen käyttöön ja erikoisammattitutkinnon koulutuksen käynnistämiseksi saadaan osaamistaan vahvistaneita opettajia ja kouluttajia sekä koulutusmateriaalia.

Hanketta koordinoi Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti ja osatoteuttajina toimivat Seinäjoen ammattikorkeakoulu Oy, Lapin Ammattikorkeakoulu Oy ja Arktiset Aromit ry. Ruralia-instituutti vastaa täydennyskoulutuksessa luonnontuotealan raaka-aineketjuihin ja ainesosiin liittyvistä opintojaksoista. Hanke toteutetaan aikataululla 1.1.2022–30.11.2024. Hanketta rahoittaa maa- ja metsätalousministeriö.

Lisätietoja: Juha Rutanen, Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti, puh. 040 5737 568, juha.rutanen@helsinki.fi

Teksti Anne Matilainen ja Merja Lähdesmäki

Resurssilähtöisistä metsäpalveluista omistajalähtöisiin?

Metsänomistajakunta on muuttunut Suomessa viime vuosina. Yhä suurempi osa omistajista ei ole enää taloudellisesti riippuvainen metsistään, omistusten keskikoko pienenee, metsänomistajat eivät enää asu samalla alueella metsien kanssa, eikä heillä ole välttämättä tietoa niiden eri käyttömuodoista tai osaamista hoitaa metsiään. Lisäksi yleinen arvopohjan muutos luo tilaa vaihtoehtoisille metsänkäyttömuodoille. Puuntuotannon ohella metsä palvelee entistä useammin virkistyspaikkana tai linkkinä sukuun. Omistajien odotusten ja arvostusten monipuolistuminen heijastuu myös heidän palvelutarpeisiinsa.

Metsänhoitoon liittyviä palveluita tuotetaan kuitenkin usein metsäresurssilähtöisesti. Tulevaisuuden metsien käytön edellytys on luoda palveluita entistä omistajalähtöisemmin. Näitä tarpeita ja uusia palveluita pohdittiin kolmevuotisessa Interreg Bothnia-Atlantica-ohjelman osarahoittamassa Enemmän metsästä (Prosperous forest) -hankkeessa. Hanke toteutettiin yhteistyössä Suomen Metsäkeskuksen, Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin, Sveriges lantbruksuniversitetin (SLU) sekä Skogsstyrelsenin kesken.

Hankkeessa kartoitettiin uusia palvelutarpeita, jonka jälkeen kiinnostavimmat ideat pilotoitiin. Pilotteja toteutettiin 12 kpl, osa Suomessa, osa Ruotsissa. Pilotteja olivat mm.

metsänvuokrausjärjestelmän kokeileminen, metsästrategian laatiminen, hiilensidontalaskelmien liittäminen metsänhoitosuunnitelmaan, metsänomistajaverkoston luominen mahlantuotannon aloittamiseksi, dronien hyödyntäminen metsätiedon välittämisessä omistajille sekä metsämentoroinnin kokeileminen. Ruralia-instituutti vastasi pääasiassa kahden pilotin toteuttamisesta. Toisessa selvitettiin metsäneuvojan roolia neuvontatilanteen onnistumisessa ja toisessa kokeiltiin markkinasegmentointia ensiharvennuspalvelun markkinoinnissa.

Sama palvelu erilaisilla markkina-argumenteilla erilaisille kohde-ryhmille?

Metsänomistajakunnan moninaistuessa kaikille metsänomistajille ei kannata tarjota metsäpalveluita samoilla markkina-argumenteilla. Markkinointisegmentoinnin oletuksena on, että asiakasryhmiä tavoitetaan paremmin eriyttämällä ne pienemmiksi ryhmiksi. Segmentoinnin perustana voidaan käyttää esimerkiksi ikää, sukupuolta, asuinpaikkaa, etnistä taustaa tai koulutustasoa.

Enemmän metsästä -hankkeen pilotoinnissa markkinasegmentin muodostivat yhden metsäpalveluyrityksen asiakkaana olevat naismetsänomistajat. Useat tutkimukset

toteavat naismetsänomistajien suhtautuvan miesomistajia myönteisemmin luontoarvoihin. Siksi oletuksena oli, että tämän metsänomistajasegmentin voisi tavoittaa myös muulla kuin talousargumentoinnilla palveluita tarjottaessa. Pilotoitavaksi metsänhoitopalveluksi valittiin ensiharvennus, jota argumentoitiin osalle metsänomistajista talousargumenteilla ja osalle ilmasto- ja luontoargumenteilla. Tulosten mukaan näyttäisi siltä, että vaikka talousargumentit tuntuvat edelleen olevan tehokkain markkina-argumentti, etenkin nuoremmat naismetsänomistajat kiinnostuivat selkeästi enemmän luonto- ja ilmastoargumenteilla kuin talousargumenteilla varustetusta markkinointiviestistä. Voidaankin sanoa, että asiakaskunnan segmentointilla on tärkeä merkitys metsäpalveluyrityksen asiakaskunnan tavoittamisessa. Tulokset toivat myös esille, että naismetsänomistajat ovat heterogeeninen ryhmä, eikä pelkkä sukupuoli ole tarpeeksi tehokas segmentointikriteeri.

Enemmän metsästä -hankkeen pilottien raportit sekä hankkeen muu materiaali on löydettävissä hankkeen kotisivuilta www.slu.se/rikareskog sekä Suomen Metsäkeskuksen ylläpitämältä hankkeen suomenkieliseltä materiaalisivustolta <https://www.metsakeskus.fi/fi/rikare-skog-hankkeen-materiaalisivu>

Teksti ja kuva Pekka Hytinkoski

Yrittäjyyskasvatusta ja ystävyyttä yli koulutus-organisaatorajojen

Jo ennen koronapandemiaa ei ole ollut harvinaista, että yliopistojen työntekijät työskentelevät erilaisissa yhteistyöprojekteissa hetkellisesti muiden organisaatioiden työntekijöiden kanssa jopa enemmän kuin oman työpaikkansa kollegoiden kanssa. Näin on tapahtunut myös Yrittäjyyskasvatuksella elinvoimaa Etelä-Savoon -hankkeessa, joka on ESR-rahoitteinen maakunnallinen yhteiskoulutushanke. Hanke edistää Etelä-Savon alueen elinvoimaa, nuorten työelämävalmiuksia ja yrittäjyysmyönteisyyttä. Hanketta koordinoi Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk ja sen osatoteuttajia ovat Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, Etelä-Savon ammattiopisto Esedu, Ammattiopisto Samiedu ja STEP-koulutus (entinen Seurakuntaopisto). Mukana yhteistyössä on myös Mikkelin, Kangasniemen, Sulkavan, Joroisen, Juvan ja Pieksämäen lukiot.

Yhteiskoulutushanke käynnistyi syksyllä 2019. Alun suunnitteluvaiheen jälkeen oli tarkoitus käynnistää erilaisten yrittäjyyskasvatus-toimenpiteiden sarja. Korona yllätti kuitenkin myös meidät ja jouduimme muokkaamaan jo suunnittelemaamme toimenpiteitä radikaalisti. Yksi ensimmäisistä loppukevään 2020 toimenpiteistä oli Mikkelin ja Pieksämäen lukion yhteinen ”Mun osaaminen tulevaisuuden työelämässä” -työelämäkurssi, jonka suunnittelimme ja toteutimme verkossa yhdessä hankkeen Xamkin TKI-asiantuntija **Piritta Parkkarin** kanssa. Olemme toimineet Piritan kanssa aiemmin myös yhteisessä osuuskunnassa ja tutkijakollegoina.

Hankkeen projektipäällikkönä työskentelee Xamkin **Maisa Kantanen**, jonka kanssa olemme olleet mukana viimeisen 15 vuoden aikana useassakin eri koulutusyhteistyöhankkeessa. Maisa on myös aikaisemmin ollut töissä sekä Ruraliassa että Pienyrityskeskuksessa sen toimiessa vielä Aalto-yliopiston Kaupparkeakoulun alaisuudessa Mikkelin yliopistokeskuksessa.

Maisan kipparoidessa isoa yhteiskoulutushanketta olemme Piritan johdolla olleet mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa myös seuraavia yhteistyökursseja yhdessä eri

oppilaitosten asiantuntijoiden kanssa – pitkälti juuri verkko-osuuksista vastaten:

- Alkusyysky 2020: Yrittäjyysprojekti-kurssi Esedun opiskelijoille hybridinä.
- Loppusyksy 2021: ”Mun osaaminen tulevaisuuden työelämässä” -kurssi yrittäjyyspainotuksella Juvan lukion kanssa.
- Alkukevät 2021: ”Yrityskurssi 2: Mun osaaminen tulevaisuuden työelämässä” -kurssi hybridinä Kangasniemen lukion kanssa.
- Loppusyksy 2021: ”Osaaminen tulevaisuuden työelämässä” -verkkokurssi Pieksämäen lukion kanssa.

Hanke on saanut jatkoaikaa kesään 2022 asti ja on mahdollista, että osallistumme vielä muutama lukiokurssin suunnitteluun. Myös Ruralian koulutussuunnittelija **Tytti Klén** on työskennellyt hankkeessa osuuskuntayrittäjyyden asiantuntijana. Olemme kirjoittamassa Maisan ja Piritan kanssa hankkeesta loppujulkaisua. Ennakkohuomiona voimme alustavasti todeta, että monet Etelä-Savossa jo olemassa olevat yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteet, esimerkiksi opiskelijayrittäjyyden alueella (erityisesti NY-yritykset ja opiskelijaosuustoiminta), kestävät vertailua yliopistokaupunkien vastaavaan toimintaan. Maaseutukaupungit, kuten Mikkelin, Pieksämäki ja Savonlinna, hyötyvät siitä, että rajatuimmilla organisaatioiden, opettajien ja opiskelijoiden määrillä osataan tehdä luontevaa yhteistyötä yli koulutusorganisaatioiden rajojen. Omalla tavallaan yrittäjyyskasvatustoimenpiteiden hahmottaminen juuri maaseutualueilla myös tutkimuksen näkökulmasta voi tuoda esiin uutta tietoa verkostojen ja rajattujen resurssien hyödyntämisen mahdollisuuksista. Yrittäjyyskasvatuksella elinvoimaa Etelä-Savoon -yhteiskoulutushankkeen sisällä eri koulutusorganisaatioiden edustajat ovat tutustuneet laajasti toisiinsa. Tärkeän ammatillisen verkostoitumisen lisäksi hanke on uusien erilaisten koulutuspilotoitien ja paikallisten yrittäjyyspolkujen lisäksi auttanut rakentamaan ihmisten välille myös aitoja ystävyyssuhteita.

Turun Yrittäjyyden Ytimessä 2021 -seminaarissa 17.–18.11.2021 Yrittäjyyskasvatuksella Elinvoimaa Etelä-Savoon -hanketta esiteltiin yhtenä workshop-casena.

Teksti Inna Kopoteva, Matti Mäkelä, Tarja Vesalainen, Marjo Särkkä-Tirkkonen | Kuva Inna Kopoteva

Kestävää kansainvälistä historiamatkailua kehitetään

Kustaa III – Sprengtporten – Katariina II -hankkeen toinen vuosi on alkanut ja siinä on jo paljon jaettavaa. Vaikka hankkeen tavoite on talouspuolella kehittää kansainvälistä historia-matkailua, ensimmäinen suuri osa oli tutkimus. Tutkijat Ruralia-instituutista ja Leningradin valtionyliopistosta ovat tehneet ison työn arkistoissa ja kirjastoissa Venäjällä ja Suomessa. Vuoden aikana on tutkittu Sprengtportenin elämää ja toimintaa Kustaa III:n, Katariina II:n, Paavali I:n ja Aleksanteri I:n palveluksessa. Myös Sprengtportenin persoonallisuutta tarkastellaan eri näkökulmista – poliittikkona, sotilaana, kosmopoliittina ja kouluttajana.

Unohdettu kuuluisuus

Yrjö Maunu Sprengtporten (1740–1819) on Suomen historian mielenkiintoisimpia henkilöitä. On hämmäntävää, että noin värikkään ja merkityksellisen elämän elänyt persoona on unohdettu. Sprengtporten oli Suomen itsenäisyysajatusen pioneeri jo 1700-luvun lopulla ja hän teki maastokartoituksen ja upseerikoulutuksen

Kahvi kuohuviinillä on yksi Sprengtportiiniin liittyvä tuote.

kehittäjänä uraauurtavaa työtä. Sprengtporten toimi Savon prikaatin komentajana Ristiinan Brahelinnassa 1775–1779.

Brahelinna eli entinen everstinvirkatalo Ristiinassa on tärkeä kohde hankkeessa. Vuodelta 1739 peräisin olevaan Brahelinnan sotakouluun kunnostetaan Sprengtporten-huone, johon tulee hänen elämänsä ja toimintaansa esittelevä näyttely. Brahelinna on pohjakaavaltaan parhaiten säilynyt esimerkki vanhimmista everstinvirkataloista Suomessa. Sprengtportenin Ristiinassa harjoittama upseerikoulutustoiminta jatkui myöhemmin Rantasalmen Haapaniemessä.

Yritysyhteistyötä ja tuotekehitystä

Seuraava iso osa hankkeesta on yritysyhteistyö ja tuotekehitystapahtumat. Toiminta yritysten kanssa aloitettiin keväällä 2021 webinaarilla, jossa kuultiin historia-asiantuntijoiden pohjustusta G.M. Sprengtportenin aikakaudesta ja saavutuksista.

Koronarajoitukset ja matkailusesonki rajoittivat toimenpiteitä kesän aikana ja yritykset saatiin koolle ensimmäiseen tuotekehitystöpajaan syyskuussa. Tapaamisessa yliopiston historiatutkijoilta saatiin arvokasta lisätietoa Sprengtportenista sotilaana, poliittikkona ja kosmopoliittina. Myös ideoiden jalostamista matkailutuotteeksi käytiin läpi, samoin kuin Sprengtportenin ajan ruokakulttuuria.

Tuoteideoitakin kirjattiin runsaasti muistiin, esim. Rinpotti-yrtilikööri sai alkunsa työpajassa.

Matkailutuotteiden ja -palveluiden jalostamista jatkettiin marraskuussa. Tohtorikoulutettava **Matti Mäkelä** ja erikoissuunnittelija **Marjo Särkkä-Tirkkonen** toivat työpajassa esille runsaasti omia ehdotuksiaan ja lisää taustatietoa ideointiin, tuotteistamiseen ja jatkokehittämiseen. Tuloksena kirjattiin jatkoajatuksia kaikissa kolmessa ryhmässä:

- pyöräilyreitti ja siihen liittyviä matkailupalveluita ja -tuotteita
- ruokatuotteet
- opastetut kierrokset

Erään osallistujan kommentti: ”Hienoa on ollut kasvotusten tapaaminen ja siinä tuoteideakin syntyi saman tien!”

Hanke jatkuu vielä vuoden. Listalla on konferenssi, nuorten leirejä ja virtuaalimuseon kehittäminen. Myös yritysyhteistyötä sekä matkailutuotteiden ja -palvelujen kehittämistä jatketaan. Hankkeen rahoittavat Kaakkois-Suomi -Venäjä CBC 2014–2020:n puitteissa Euroopan unioni, Venäjän federaatio ja Suomen tasavalta.

Lue myös Ruralian aiemmin julkaisema raportti:

Riukulehto Sulevi, Rantanen Manu, Luostarinen Maria (2017). Ristiinan Brahelinna eilen, tänään, huomenna – everstinvirkatalon rakennushistoria, inventointikertomus ja käyttösuunnitelma. Raportteja 167. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229445/Raportteja167.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Teksti Jaakko Mäntylä

Valistunut kasvatuspedagogi

Eräs hankkeen tutkimuksellisista tavoitteista on ollut monipuolistaa kuvaa Sprengtportenista. Sprengtporten oli sotilas, poliitikko ja kosmopoliitti, mutta näiden roolien lisäksi myös aikaansa seuraava kasvatuspedagogi. Kiinnostus kasvatuksellisia kysymyksiä kohtaan sitoo Sprengtportenin vahvasti omaan aikaansa, 1700-luvun valistukseen. Valistus oli aikansa radikaalijattelua, perittyä auktoriteettien ja hierarkioiden haastamista luonnontieteellinen maailmankuva ja edistysusko lähtökohtinaan. Valistusajattelijat näkivät, että huomispäivä tulee olemaan eilistä parempi. Myös vanhojen kasvatuseriaatteiden, kuten ulkoluvun, latinaperinteen ja hengellisten auktoriteettien tilalle oli synnytettävä uudet tiedolliset ja moraaliset kasvatuseriaatteet. Sitä yhteiskunnan muuttaminen vaati.

Valistuseriaatteet kiehtoivat nuorta Sprengtportenia. Ranskalaiselta filosofi Montesquieuilta (1689–1755) hän omaksui ajatuksen, että kulttuuri muotoutui vuorovaikutuksessa ilmastollisten ja maantieteellisten asioiden kanssa; ainut asia, johon todella saattoi vaikuttaa, oli kasvatusta. Parhaassa miehuusiässään Sprengtporten pääsi testaamaan opetustaitojaan Ristiinan Brahelinnassa (1775–1779) – ja niitti menestystä sitomalla harjoitteet sekä tutkittuun tietoon että kokemuksen kautta oppimiseen, erilaisiin paikan päällä järjestettäviin manöövereihin. Yksityisemmin Sprengtporten pohdiskeli kasvatuseriaatteita oman poikansa Magnus Vilhelmin (1772–1801) kohdalla.

Keski-Euroopan matkat syvensivät entisestään Sprengtportenin kasvatuseriaatteita filosofisia pohdintoja. Hänestä tuli kenties maamme ensimmäinen rousseaulainen, filosofi Jean-Jacques Rousseau (1712–1778) ajatusten pohjoinen soveltaja. Luonnonmukaisen kasvatuksen,

lapsen autonomisuuden, oikea-aikaisen moraalisen ja tiedollisen kasvatuksen puolestapuhuja. Paras näyte siitä, mitä Sprengtporten tavoitteli, on hänen pojalleen laatima opintosuunnitelma *Försök till en Plan för unga Baronens studier*, jota säilytetään Kansalliskirjaston kokoelmissa.

Opintosuunnitelmasta ja muusta kirjeenvaihdosta selviää, että Sprengtportenin kasvatusihanteet kumpusivat omasta sotilastaustasta. Se oli yhdistelmä järjen ja hyveen pedagogiikkaa terästettynä ranskalaisella valistusfilosofialla. Oppimisen tuli tapahtua halusta ja harrastuksesta, parhaimmillaan leikin muodossa. Kasvatuksessa tuli huomioida lapsen herkkyyksiaudet ja oli painotettava varhaisina lapsuusvuosina moraalisen kasvun ensisijaisuutta tiedollisiin tavoitteisiin nähden. Sprengtporten halusi jättää hyvästit vanhalle latinaperinteelle ja ulkoluvulle, siirtyä kohti hyödyllisempiä oppiaineita, luonnontieteellisempää maailmankuvaa ja kokemusoppimista.

Sprengtportenin ajatukset ovat nykyään tärkeä osa suomalaista kasvatushistoriaa ja samalla esimerkki siitä, miten nopeasti kansainväliset aatteet murtautuivat 1700-luvun Suomeen. Toinen asia on toki se, että teorian ja käytännön välillä ammotti tuolloin syvä kuilu. Uusien kasvatuseriaatteiden siirtäminen arkiseen elämänpäiiriin oli vaikeaa kaikille kasvatustieteen suurille nimille Rousseauista Basedowiin. Ei myöskään isä-Sprengtportenista ollut poikansa kasvattajaksi. Magnus Vilhelmin kohtalo oli tunnetusti karu; hän loikkaisi isänsä kanssa Venäjän keisarikuntaan, mutta palasi vielä kertaalleen Ruotsiin, jossa ajautui palvelkoihin. Magnus Vilhelm kuoli oman kädensä kautta Pietarissa vain 29-vuotiaana vuonna 1801.

Sprengtportenin rykmentin univormu. Roos, Carl Gustav, alkuperäisen kuvan tekijä. Palmér, E. Y., jäljentäjä. Museovirasto.

Teksti **Matti Mäkelä**

Yrjö Maunu Sprengtporten – kosmopoliitti ajan hermolla

Yrjö Maunu Sprengtporten (1740–1819) on Suomen historian mielenkiintoisimpia henkilöitä. Hän oli Suomen itsenäisyysajatusen pioneeri jo 1700-luvun lopulla ja teki maastokartoituksen ja upseerikoulutuksen kehittäjänä uraauurtavaa työtä. Sprengtporten toimi Savon prikaatin komentajana Ristiinan Brahelinnassa 1775–1779.

Sprengtporten vietti suuren osan elämästään synnyinmaansa ulkopuolella, kirjoitti kirjeensä ranskaksi ja oli tekemisissä paitsi Ruotsin ja Venäjän hallitsijoiden, myös Benjamin Franklinin, Napoleonin ja Casanovan kanssa. Hänen ensimmäinen vaimonsa oli Suomesta, toinen Hollannista ja kolmas Venäjältä. Eikö tällaista henkilöä voi luonnehtia kosmopoliitiksi, maailmankansalaiseksi?

Ranskassa upseereina palvelleiden iso-veljien myötä sotilaan uravalinta oli selvä. Sprengtportenin sivistyneen maailmanmiehen malli lienee tullut Viaporista Augustin Ehrens-värdiltä. Ehrensvärdin mukana nuori upseeri jatkoi Saksaan Pommerin sotaan, missä hän vietti nuoruusvuotensa. Toimiminen Axel von Fersenin adjutanttina läheisessä yhteydessä armeijan ylipäälliköihin tarkensi Sprengtportenin kuvaa yläluokkaisista upseereista ja vaikutti hänen kasvamiseensa ammatikuntansa kansainväliseen tapakulttuuriin.

Osallistuttuaan veljensä suunnittelemaan Kustaa III:n sotilasvallankaappaukseen 1772, Sprengtportenin ura lähti nousuun ja hänet nimitettiin Savon prikaatin komentajaksi 1775. Brahelinnan everstinvirkataloon Ristiinaan muodostui hänen oma hovinsa, jolla oli laajempikin vaikutus alueen seuralämäään. Brahelinnasta Sprengtporten lähti Euroopan matkalleen 1779, jolloin hän sai ensikosketuksensa myös Katariina Suuren hoviin. Matka jatkui Varsovan ja Puolan kuninkaan tapaamisen jälkeen Berliiniin, Fredrik Suuren hoviin. Sprengtporten otettiin hyvin vastaan, koska hänen maineensa sotilaskouluttajana oli kantautunut ulkomaille. Berliinistä hän suuntasi Pariisiin pyrkimyksenä päästä Ranskan Amerikan itsenäisyysotaan meneviin joukkoihin. Hän oli tuolloin Yhdysvaltain Ranskan lähet-

Yrjö Maunu Sprengtporten. B. A. Godenhjelmn maalaus, kuvaaja E. Hoffers. Museovirasto.

tilään, Benjamin Franklinin vaikutuspiirissä ja siten suorassa yhteydessä aikansa maailmanpolitiikan keskeisiin toimijoihin ja ajankohtaisiin tapahtumiin. Sprengtporten ei onnistunut saamaan palkallista virkaa Ranskan armeijaan ja hän palasi Suomeen keväällä 1781. Vaimonsa perimässä Nastolan Seestan kartanossa hän perehtyi aikansa virtauksiin kirjallisesti.

Seestan rauhasta kansainvälinen toiminnan mies siirtyi Hollantiin 1785 kokoamaan joukko-osastoa. Kun puoliso Suomessa kuoli ja tämäkin sotayritys kariutui, hän jäi Hollantiin kehittämään itsenäisyysajatuksiaan. Seuraavan vuoden syyskuussa Sprengtporten siirtyi Pietariin, Katariina Suuren palvelukseen.

Haavoituttuaan Kustaan sodassa Porrassalmella Sprengtporten hoidatti haavojaan useissa Euroopan kylpyläkaupungeissa ja vietti aikaansa niiden seurapiireissä. Hän oleskeli toisen vaimonsa kotimaassa Hollannissa ja tutuksi tulivat kylpyläkaupungeista Aachen, Maastricht ja Spa. Oltuaan välillä Pietarissa, Sprengtporten

asettui 1795 Böömin suosittuun kylpyläkaupunkiin Tepliceen. Siellä Sprengtporten ystävyysti seikkailija Giacomo Casanovan kanssa; heistä tuli toisilleen läheiset kiistakumppanit. Palattuaan Pietariin Sprengtporten sai tsaari Paavali I:ltä tehtävän lähteä Pariisiin neuvottelemaan Napoleonin kanssa 6000 venäläisen sotavangin vapauttamisesta talvella 1800–1801. Hän sai ruhtinaallisen vastaanoton, päivällisiä syötiin ja Sprengtporten järjesti itsekin 400 henkilön tanssiaiset. Napoleon teki Sprengtporteniin vaikutuksen, Ranska ja Venäjä lähentyivät ja onnistuneen matkan päätteeksi Yrjö Maunu johti joukko-osaston Euroopan halki Venäjälle.

Aleksanteri I lähetti kenraaliksi nimittämänsä Sprengtportenin vuonna 1802 yhdistetylle tiedustelu- ja tutkimusmatkalle Venäjän ja Osmanien valtakunnan, Persian ja Kiinan raja-alueille. Matka ulottui Kaukasukselta Uralin yli itään aina Baikal-järvelle asti. Siperiasta matkattiin Volgaa alas ja palattiin Kaukasukselle. Yrjö Maunu Sprengtporten teki siis hyvin samankaltaisen tiedustelu- ja tutkimusmatkan kuin Carl Gustaf Emil Mannerheim reilut sata vuotta myöhemmin.

Sprengtporten vaikutti esikuvallisesti lähipiirinsä nuoriin upseereihin, eikä ole sattumaa, että häntä seuranneet nuoret upseerit tekivät merkittäviä kansainvälisiä uria.

Lähteitä:

Kansalliskirjasto, Seestan kartanon arkisto Coll 450: Yrjö Maunu Sprengtportenin ja Kustaa Wilhelm Ladaun asiakirjoja; Kansalliskirjasto, SLSA 139 Sängner på franska; Ehrensvärd, Ulla 1996: G. M. Sprengtsportens böcker på Karlbergs slott. Teoksessa Mundus Librorum. Toim. Pärssinen, Rahikainen & Nyman. Helsingin yliopiston kirjasto. Helsinki; Kuusi, Sakari 1971: Yrjö Maunu Sprengtporten. Gummerus. Jyväskylä; Ramel, Stig 2005(2003): Yrjö Maunu Sprengtporten. Maanpetturi ja patriootti. Ota-va. Helsinki; de Rechberg, Charles 1812-13: Les Peuples de la Russie. Vol.I-II. De l'Imprimerie de D.Colas. Paris; Saarenheimo, Eero 2006: Casanova ja Sprengtporten. Tammi. Helsinki.

Yrittäjyyden voima – merkityksellisyyttä ja muutosta luomassa

Kun pohdimme ajan muutoksia ja mietimme tulevaisuuden näkymiä, parhaita vastauksia mietteisiimme ovat nykyiset nuoret – tulevaisuuden tekijät ja näkijät. Työelämä on murroksessa, johon on johtanut muun muassa se, että työltä haetaan entistä enemmän merkityksellisyyden tunnetta. Yrittäjyys kiinnostaa nuoria aiempaa enemmän, eikä se ole sattumaa. Yrittäjyys nimittäin vastaa moniin työelämän trendeihin – se on tapa työskennellä omien mielenkiinnonkohteiden ja arvojen mukaisesti itseään toteuttaen. Yrittäjyys on monelle tapa saada leipänsä omasta intohimostaan esimerkiksi yhdistämällä työ ja harrastus. Parhaimmillaan yrittäjyys voi toimia suurina muutoksia aikaan saavana ja parempaa tulevaisuutta edistävänä voimana.

Olen päässyt toteuttamaan itseäni vajaan kolmen vuoden ajan luonnontuotealan yrittäjänä. Luonnontuoteala itsessään vastaa vallitseviin kehityssuuntiin – alalle on luontevaa operoida ekologisen, sosiaalisen, taloudellisen ja kulttuurisen kestävyysreunaehdoin. Villiyritykset eivät kaikessa ekologisuudessaan tarvitse kastelua tai lannoitusta, ja ainutlaatuiset jokamiehenoikeudet ovat mahdollistamassa alan tasaisesti jakautuvaa kasvua, jossa esimerkiksi nuoretkin voivat olla mukana investoimatta suuria summia.

Monipuolistuva, kestävä ja kehittyvä luonnontuoteala onkin hyvä esimerkki merkityksellisestä yrittäjyydestä, koska ala on useisiin megatrendeihin vastaava ja myös kansainvälisesti kiinnostava. Vaikuttaminen yrittäjänä voi kuitenkin olla myös hyvin paikallista ja luoda silti valtavasti hyvää. Alusta alkaen olen itse ajatellut yrittäjyyden tietynlaisena pienimuotoisena vaikuttamisena, jossa omat arvot ovat vahvasti mukana. Haluan olla mukana tuomassa esille uudenlaista maaseutuyrittäjyyttä sekä metsien monikäyttöä ja ylläpitää luonnontuotteisiin ja suomalaiseen metsäkulttuuriin liittyviä perinteitä. Yksinyrittäjänä yrittäjyyden polku on kulkenut käsi kädessä eri elämänvaiheiden kanssa ja yritys on kehittynyt samalla kun olen itse tehnyt matkaa minuksi.

Olisin itse kaivannut yrittäjyydestä kiinnostuneena nuorena enemmän konkreettisia neuvoja siinä, miten voisin lähteä kehittämään omaa polkua yrittäjyyttä kohti. Siksi koen, että olisi ehdottoman tärkeää lisätä matalan kynnyksen keinoja yrittää sekä kehittää esimerkiksi yrittäjyyskasvatusta-, tutkimusta ja tiedostusta. Näiden keinojen avulla nuorten into yrittäjyyteen saataisiin kanavoitua kaikenkokoisiksi- ja

näköisiksi kasvutarinoiksi. Useilla nuorilla on varmasti ajankohtaisia ideoita, jotka odottavat konkretiaksi kehittymistä.

Venla Siltovuori

Kirjoittaja on sivutoiminen luonnontuotealan yrittäjä ja metsätieteiden opiskelija, joka työskentelee tutkimusavustajana Ruralia-instituutissa.

Teksti **Juha Rutanen** | Kuva **Rodeo**

Ruralia-instituutti koordinoi maaseutupolitiikan TUUMA-verkostoa

Työn ja yrittäjyyden uudet mahdollisuudet maaseudulla -verkostohanke (TUUMA) aloitti toimintansa syksyllä. TUUMA edistää Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) tehtävien ja maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman 2021–2027 toimenpiteiden toteuttamista. TUUMA keskittyy uuden työn ja yrittäjyyden mahdollisuuksien vahvistamiseen maaseutualueilla osana kestävyyssiirtymää. Verkosto paneutuu maaseudun osaamisen vahvistamiseen keinoihin ja toimintaympäristön kehittämiseen tukien toimillaan päättäjiä tärkeissä maaseutupoliittisissa kysymyksissä. Erityishuomiota kiinnitetään toiminnan vaikutuksiin alueiden talouteen ja tasa-arvoisuuteen. Tavoitteena on lisätä maaseudun elinvoimaisuutta, työllisyyttä ja yritysten kilpailukykyä.

TUUMA edistää maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman toteutumista erityisesti kuuden temaattisen kokonaisuuden kautta. TUUMA-verkoston tavoitteet ja toimenpiteet kietoutuvat eri teemakokonaisuuksien ydinviestien ympärille:

- Yrittäjyys – paikalliset arvoketjut toiminnan keskiössä
- Osaaminen – taitoa ottaa muutokset voimavaraksi
- Paikkariippumattomuus – tehdään siitä totta
- Hajautetut toimintamallit – kestävyys ja huoltovarmuus samassa paketissa
- Liikenne ja laajakaista – uudet mahdollisuudet täysimittaisesti käytäntöön
- Aluetalous – resurssit näkyviin ja hyvä kiertämään

Uusi työ ja yrittäjyys -kokonaisuuden osalta huomioidaan bio- ja kiertotalouden mahdollisuudet, luonnon terveys- ja hyvinvointihyödyt ja paikallisuuteen perustuvat mahdollisuudet. Verkosto tekee vaikuttamistyötä luontohyvinvoinnin palvelujen käytön laajentamiseksi. TUUMA rakentaa yhteyksiä mm. yrittäjyysstrategian, biotalousstrategian ja luonnon virkistyskäytön strategian toimeenpanoon. Verkosto nostaa esille esimerkkejä osuustoiminnasta, yhteisölähtöisestä yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä ja uusista yritystoiminnan konsepteista osana yrittäjyyden kehittymistä. Luonnonvarojen paikallisen jatkojalostuksen aluetalousvaikutusten tarkastelua viedään eteenpäin.

Palveluja ja osaavaa työvoimaa elinkeinojen tarpeisiin -kokonaisuuden osalta TUUMA tuo esiin maaseudun toimintaympäristöihin soveltuvia koulutus- ja työvoimapalvelujen sekä yritysneuvonnan malleja sekä luo kytkennät uuteen jatkuvan oppimisen palvelukeskukseen erityisesti alueellisen ennakointitiedon tarkastelun näkökulmasta. Verkosto tuo maaseutunäkökulmaa hankintaosaamisen lisäämiseen liittyviin toimenpiteisiin, joilla edistetään maaseudun pk-yritysten osallistumista kilpailutuksiin. Verkosto myös kannustaa yrityksiä osallistumaan julkisiin hankintoihin.

Paikkariippumattomuus -kokonaisuuden osalta TUUMA tarjoaa tietoa ja verkoston poliittisen päätöksenteon ja paikallisen kehittämisen tueksi. Verkosto kannustaa paikkariippumattomaan työhön ja rekrytointiin sekä

vauhdittaa aihepiirin kansallisen strategiatyön aloittamista. Myös alustataloudesta jaetaan tietoa. TUUMA aktivoi kokeiluihin ja hankkeiden valmisteluihin paikkariippumattoman työn ja alustatalouden kehittämisen ongelmakohdissa

Hajautetuilla toiminnoilla lisäarvoa maaseudulle -kokonaisuuden osalta tavoitteena on lisätä tietoa hajautetun energiantuotannon ja paikallisten ruokajärjestelmien monipuolisista myönteisistä vaikutuksista maaseutualueilla mm. aluetalouden, työpaikkojen synnyn, kestävyiden ja vähähiilisyiden näkökulmista. TUUMA valmistelee hajautetun energiantuotannon teeman MANE-käsittelyyn alkuvuonna 2022. Lisäksi verkosto nostaa esille esimerkkejä ja hyviä käytäntöjä bioenergian ja ruokajärjestelmäkokeilujen ratkaisuista.

Toimivat yhteydet (liikenne, laajakaista) -kokonaisuudessa verkosto tuottaa tilannekuvaa ja tietopohjaa maaseudun liikennetarpeista päätöksenteon pohjaksi mm. LVM:n tieliikenteen automaatioon liittyvää sääntelyä valmistelevaan työryhmään. Tietoa maaseudun liikennepalveluista jaetaan Leader-ryhmille huomioitavaksi. Suunnitteilla on myös webinaari maaseudun työmatkaliikenteestä. Maaseudun ja erityisesti maaseudun yritysten näkökulmia tuodaan esille, sillä toimivat yhteydet ovat välttämättömiä eri alueiden saavutettavuuden sekä alueiden käytön ja kehittymisen kannalta. Toimivat yhteydet vaikuttavat laajasti yritysten ja kansalaisten toimintaedellytyksiin sekä mahdollisuuksiin hyödyntää digitaalisuutta ja kulkea kohti kestävämpää arkea.

Aluetaloudelliset vaikutukset -kokonaisuudessa TUUMA auttaa paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia päättäjiä ja toimijoita tunnistamaan ja tarttumaan maaseudun elinvoimaa vahvistaviin mahdollisuuksiin tuomalla esille yritystoiminnan muutosten ja julkisten hankintojen aluetaloudellisia kokonaisvaikutuksia. Ymmärrystä lisäämällä voidaan edistää myös tasa-arvoista aluekehitystä. Verkosto kokoaa tietoa mm. ruoka-, energia- ja liikennejärjestelmistä sekä bio- ja kiertotalouden teemoista. Tiedon koonnin tueksi TUUMA käynnistää aluetalousverkoston, joka ensimmäisessä vaiheessa koostuu lähinnä aluetalousvaikutuksia tarkastelevista tutkijoista. Lisäksi aluetalousvaikutuksiin keskittyvää ryhmäaihetta ehdotetaan maaseutututkijapäivien ohjelmaan.

Verkostohankkeen toteuttavat yhteistyössä Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, Turun yliopiston Brahea-keskus, Vaasan yliopiston tutkimusalusta InnoLab sekä Aisapari ry. Ruralia-instituutissa TUUMA-verkostossa toimivat Juha Rutanen (mm. koordinaatio, yrittäjyys, yrityspalvelut ja osaaminen) sekä Susanna Kujala ja Outi Hakala (aluetalousvaikutukset). Verkostoa rahoittaa maa- ja metsätalousministeriö.

TUUMA-verkoston yhteystiedot:

Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti:
Juha Rutanen, +358 40 5737 568,
juha.rutanen@helsinki.fi
Susanna Kujala, +358 50 4151 158,
susanna.kujala@helsinki.fi
Outi Hakala, +358 50 3187 933,
outi.hakala@helsinki.fi

Turun yliopiston Brahea-keskus:
Päivi Töyli, +358 40 189 1929,
paivi.toyli@utu.fi

Vaasan yliopiston tutkimusalusta InnoLab:
Heli Siirilä, +358 294 498 557,
heli.siirila@uwasa.fi
Pekka Peura, +358 294 498 206,
pekka.peura@uwasa.fi

Aisapari ry:
Heli Talvitie, +358 442 382 014,
heli.talvitie@aisapari.net

Text **Silvia Gaiani**

Home cooking as entrepreneurship

Traditionally food used to be cooked at home and it was mostly a female work. People from richer families had cooks to prepare food for them. The concept of restaurants and diners came only at the end of 18th century when a French chef by the name of A. Boulanger established a business selling soups and set the way to the rise of restaurants.

Since then, food consumption habits have changed and evolved. Nowadays cooking food is an intensive, time consuming task for most people. While many prefer to buy ready-made meals and order take-away food, some are still giving value to the simple act of cooking at home – which can also be seen as a way to preserve family heritage, survive an economic downturn, or even start a new professional adventure.

What is sure is that home cooking is a fast emerging trend in the world and a concept that is being used by many small entrepreneurs, from Mumbai to New York, to start their business. The spread of Corona virus and the many lockdowns have certainly contributed to its rise: due the pandemic, some people have lost their professional jobs and have found in home cooking an opportunity to earn some money.

Home cooks operate in a variety of ways. Some use their home kitchens to test recipes and develop meal plans that then are sent to subscribers. Others prepare meals for pop-up dinners or prepare items for home delivery.

Many home businesses operate under the radar, and these new types of start-up food businesses often aren't governed by existing regulations.

In Finland home cooking is regulated by specific legislation. Cooks must register their home as a food establishment. Operations at home must not cause noise, smell or other hazards to neighbours. Before registering the home as a food establishment, a permission from the building's owner is required. A food establishment notification regarding professional preparation of food must be submitted to the Food Safety Unit four weeks before starting the operations, at the latest. Processing the notification is subject to a charge (€160). Cooks do not need to register minor operations, such as baking for bake sales a few times a month. According to the Finnish Food Authority, a pop-up restaurant – like the ones that open just 4 times per year during the Restaurant Day¹ in Helsinki – can operate on 12 days during a calendar year before it needs to be registered as a food establishment.

A clear example of how to combine home cooking with entrepreneurship is represented by Zestii, a Finnish company established in July 2020 in Oulu by 2 immigrants, Holy Conolly from the UK and Minaë Tani-Lafleur from Japan. Zestii is an online market place where domestic cooks sell their home-cooked meals to customers.² It is an ambitious project of empowering people by micro-entrepreneurship and by promoting a local and fair economy.

It operates in a sustainable way as cooks prepare just the right amount of local and seasonal food based on the orders they receive. Home cooks have the choice to design own recipes, product line and change the menu and make customized orders. The creativity is immense and the choice to innovate is as per the comfort of the home cook.

Zestii clearly shows how home cooks have a great potential in terms of business. They fill the gap in demand between what is available in the market and what customers would really like to eat – a nutritional, healthy, unrefined and tasty meal. They are sustainable ventures in terms of social impacts (they help establish communities and support inclusion), environmental impacts (they avoid food waste and offer seasonal and – when possible – organic products) and economic impacts (they represent a source of income, strengthen the private sector performance and create new jobs).

Home cooks are giving a new meaning to old-fashioned practices (like those of sourcing food and cooking), showing that entrepreneurship skills can be born from simple, traditional activities. Such approach is called Innovation through tradition (ITT) and demonstrates how searching in the past can help to develop innovative products and reinterpret past knowledge. By managing the tension among preservation, adaptation and innovation, looking at traditional activities enables entrepreneurs to elicit strong and positive feelings.

¹ Restaurant Day (<https://finland.fi/life-society/finlands-pop-up-carnival-of-good-taste/>) is an event which was invented in Helsinki and first held in May 2011. During Restaurant Day anyone is allowed to set up a café, resto or bar for one day.

² Zestii (<https://zestii.kitchens.com/why-home-cooking/>) is the result of the Startup Refugees' entrepreneurship course Startup Refugees is a social innovation founded in Finland whose aim is to fast integrate newcomers into the Finnish labour markets by supporting them in finding support in employment and become entrepreneurs. which the 2 ladies took in Oulu. The course allowed them to gain the knowledge, motivation, and practical tools needed to build a business and now Zestii operates in all Finland.

Text **Silvia Galani & Merja Lähdesmäki**

Eco-innovation and entrepreneurship: the magic formula to economic prosperity

Michael Porter claimed that “innovation is the central issue in economic prosperity”. Accordingly, the economic success of enterprises is dependent on their ability to come up with new or significantly improved products, services or organizational practices. However, transformation to low-carbon, low-emissions, and circular economy has increased the social and political awareness of the environmental aspects of innovations. The term eco-innovation has been introduced as a way to reconcile economic and environmental priorities – and open new sustainable pathways for industry.

Eco-innovations, as defined by the Environmental Technology Action Plan (ETAP), adopted by the European Commission (EC), refer to “the production, assimilation, or exploitation of a novelty in products, production processes, services, or in management and business methods, which aims, throughout its life cycle, to prevent or substantially reduce environmental risk, pollution, and other negative impacts of resource use (including energy)”.

It is well known that eco-innovations are a driver of economic and social progress on the national (macro) level as well as a driver of business success and competitive advantage at the firm (micro) level. In the global context,

where change is increasing and innovation is disruptive, differentiation strategies must be developed through eco-innovation. Investment in eco-innovation enables firms not only to gain a privileged market position but also to maintain this position in the long term.

To capitalise on the potential of eco-innovation, Finland is especially financing innovators and entrepreneurs through funding for open innovation and co-creation. A strong and solid eco-innovation system drives technological sustainability and availability. Somewhat surprisingly, however, is the fact the overall public spending on research and development (R&D) and research and innovation (R&I) has been reduced in the last few years. Therefore, there are still some barriers that hinder the full uptake of a comprehensive innovation ecosystem. Further barriers are an insufficient presence of, and focus on, non-technical skills, internationalisation, commercialisation of innovation and risk-taking readiness in Finnish business- and academia-related spheres.

Decreasing the potential barriers for eco-innovation was the focus on Ruralia Institute’s development project called Eco-innovation and business potential of circular economy in South Ostrobothnia (Ekoinnovointi ja kiertotaloud-

en liiketoimintamahdollisuudet Etelä-Pohjanmaalla). While entrepreneurs and small businesses constitute the backbone of the Finnish national economy, their role in transition to more ecologically sustainable economy is central. Accordingly, the aim of the project was to increase entrepreneurs’ knowledge and skills in regard to eco-innovation. The project provided an eco-innovation model that divides small enterprises into four groups according to the stage of development of the innovation process. Through a variety of questions and related key indicators, the model presents what is required of small enterprises if they want to move to a more advanced level in their eco-innovation process. Even though radical forms of eco-innovation have a significant role in enabling sustainable transition, incremental improvements are very important and account for the bulk of all innovation in firms. Thus, the eco-innovation model encourages entrepreneurs to take even small steps towards eco-innovations.

More information on the project (in Finnish): <https://projektit.seamk.fi/yritysjyys-ja-kasvu/ekoinnovointi-ja-kiertotalous/>

Makupaloja tiedejulkaisuista

Julkiskeittiöiden lähiruoan käytön alueellisiin eroihin vaikuttaa useampi eri tekijä

Lähiruokaa pidetään yhtenä keinona edistää ruokajärjestelmien kestävyyyttä, ja julkisilla elintarvikehankinnoilla nähdään olevan vielä käyttämätöntä potentiaalia asian edistämisessä. Vaikka lähiruoan lisääminen julkisissa elintarvikehankinnoissa sisältyy moniin tavoitteisiin, julkiskeittiöiden lähiruoan käytöstä ja etenkin sen alueellisiin eroihin vaikuttavista tekijöistä tiedetään vähän.

Artikkelissamme tarkastelemme julkiskeittiöiden lähiruoan käytön alueellisia eroja ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Kompleksisen kokonaisuuden tutkimiseen käytimme useita eri lähestymistapoja; hyödynsimme esimerkiksi julkiskeittiöille kohdistetun kyselyn tuloksia sekä QCA-menetelmää eli kvalitatiivista vertailvaa analyysii.

Tulosten mukaan mikään yksittäinen tekijä ei selitä selviä alueellisia eroja julkiskeittiöiden lähiruoan käytössä, vaan korkeampiin lähiruokahankintojen osuuksiin yhdistyy kolme eri tekijää yhdessä: riittävä ja julkiskeittiöille soveltuva lähiruoan tarjonta, sopivat olosuhteet organisaatiossa sekä lähiruoan käyttöä kannustava poliittinen ilmapiiri. Näin ollen tuloksemme tuovat esiin elintarvikkeiden tuottajien, hankintahenkilöstön ja poliittisten päättäjien välisen yhteistyön tärkeyden lähiruoan käytön lisäämiseksi julkiskeittiöissä.

Lisätietoja artikkelissa:

Kujala, S., Hakala, O. and Viitaharju, L. (2021). Understanding regional variation in the use of local food in public catering. *British Food Journal*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/BFJ-04-2021-0385>

Makupaloja tiedejulkaisuista

Monipaikkainen asukas kuntalaisena

Kotikuntalain mukaan kuntalaisuuden määrittelyn lähtökohtana on se kunta, jossa henkilö asuu. Jos henkilöllä on käytössään useampi asunto, määrittyy hänen kotikunnakseen kunta, jota hän perhe-suhteidensa, toimeentulonsa tai muiden vastaavien seikkojen johdosta itse pitää kotikuntanaan ja johon hänellä on tämän perusteella kiinteä yhteys. Entä jos kodiksi määrittyviä asuntoja tai muita vastaavia seikkoja onkin monta ja ne sijaitsevat eri kunnissa?

Artikkelissa tarkastellaan monipaikkaisesti asuvien käsityksiä kuntalaisuudesta 25 monipaikkaisen asukkaan haastattelun sisällönanalyysin kautta. Haastateltavat esittävät itsensä vapaa-ajan asukkaina, monipaikkaisina asukkaina sekä kuntien välissä kulkijoina. Tämän perusteella aineistosta tunnistettiin 12 haastateltavaa, jotka kokivat itsensä monipaikkaisen asumisen lisäksi myös monipaikkaisiksi kuntalaisiksi. Nämä haastattelut erotettiin omaksi aineistokseen, josta tunnistettiin monipaikkaista kuntalaisuutta tuottavia puheita, joilla haastateltavat toivat näkyväksi monipaikkaisen kuntalaisuuden rakentumista.

Tulokset osoittavat, että monipaikkainen asuminen tuotetaan kyseenalaistamalla nykyisen kuntalaisuuden määrittymisen mukaisten kuntalaisuus- ja osallistumisoikeuksien relevanssi. Aineiston mukaan tärkeimmät kuntalaisuutta rakentavat ja tuottavat tekijät ovat yhteisöön kuulumisen tunne sekä aktiivinen toimijuus arkipäivän asumisen ratkaisujen puitteissa. Näiden lisäksi monipaikkaista kuntalaisuutta luonnehtii hajautuneisuus, ajasta ja paikasta riippumattomuus, erilaistuminen sekä kuntarakenteiden muutoksen myötä lisääntyvä valinnanvapaus.

Lisätietoja artikkelissa:

Rinne-Koski, Katja (2021). Monipaikkainen asukas kuntalaisena. *Hallinnon Tutkimus*, 40:3, 203–217. DOI: <https://doi.org/10.37450/ht.94969>.

Kuntalaiset palveluita tuottamassa – maaseudun yhteisölähtöinen palvelutuotanto kunnan viranomaisten legitimaatiopuhunnan ristiaallokossa

Monen maaseutukylän lähipalveluiden siirtymässä kuntakeskuksiin tai loppuessa on kyläyhteisöissä jouduttu pohtimaan asukkaiden omaa vastuunottoa hyvinvoinnin ja palveluiden tuottamisessa. Yksi keino vastata vaillinaiseen palvelutarjontaan on paikallisyhteisöjen omaehtoinen palvelutuotanto yhteisölähtöisen yhteiskunnallisen yrittäjyyden keinoin. Toimintamallin hyödyntämisessä palvelutuotannon ja asukkaiden hyvinvoinnin täydentäjänä on kunnalla merkittävä vaikutus toiminnan edistämiseen ja tukemiseen. Siksi on tärkeää selvittää, miten kunta suhtautuu siihen, että asukkaat ja yhteisöt ottavat itse vastuuta omasta hyvinvoinnistaan.

Tutkimuksessa analysoitiin kuntatoimijoiden suhtautumista asukkaiden omaehtoiseen hyvinvoinnin tuottamiseen palvelutuotannolle annetun diskursiivisen (de)legitimaation ja asukkaille annettujen subjektipositioiden kautta. Tulokset osoittavat yhteisölähtöisen yhteis-

kunnallisen yrittäjyyden olevan eräänlaista instituution muutostyötä, joka koskee sekä kuntia että kylätoimintaa. Kuntatoimijat suhtautuvat asukkaiden palvelutuotantoon ristiriitaisesti: asukkaille annetaan mahdollisuus osallistua palvelutuotantoon, mutta vain tietyiltä osin. Osittaisesta delegitimaatiosta huolimatta kuntatoimijoiden puhunta vie kylätoimintaa kohti asukkaiden lisääntyvää vastuunottoa omasta hyvinvoinnistaan ja lähipalveluiden tuottamisesta osana kunnan palvelutuotannon verkostoa, jolloin kansalaisuus rakentuu aktiiviseksi ja osallistuvaksi toimijaksi palveluverkostossa.

Lisätietoja artikkelissa:

Rinne-Koski, Katja & Merja Lähdesmäki (2021). Kuntalaiset palveluita tuottamassa – maaseudun yhteisölähtöinen palvelutuotanto kunnan viranomaisten legitimaatiopuhunnan ristiaallokossa. *Focus Localis* 49:3, 41–60.

Makupaloja tiedejulkaisuista

Tutkimusagenda digitalisaation vaikutuksesta kestävyystransitioihin

Digitalisaatio muuttaa merkittävästi kaikkia sektoreita ja yleensä sen vaikutuksia sosiaaliseen ja ekologiseen kestävyydelle pidetään positiivisena. Tästä esimerkkinä toimii Euroopan komission omaksuma käsite vihreä digitaalinen vallankumous ("green digital transformation"). Tähän nähden digitalisaatioon kiinnitetään hämmästyttävän vähän huomiota kestävyystransitiotutkimuksessa etenkin kun ottaa huomioon, että havaittujen vaikutusten valossa, se ei usein edistä kestävän kehityksen tavoitteita.

Tässä artikkelissa kuvailemme transiitotutkimusyhteisölle aiheita, jotka edistävät ym-

märrystä siitä, mitkä teknologiat ja instituutiot ovat keskeisiä digitalisaation ohjaamisessa kestävämpään suuntaan.

Lisätietoja artikkelissa:

Andersen, A. D., Frenken, K., Galaz, V., Kern, F., Klerkx, L., Mouthaan, M., , Piscicelli, L., Schor, J. B., and Vaskelainen, T. (2021). On digitalization and sustainability transitions. *Environmental Innovation and Societal Transitions*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2021.09.013>

Kenelle hirvi kuuluu? – kollektiivisen psykologisen omistajuuden legitimointi

Julkinen keskustelu on kyseenalaistanut kotieläintalouden monesta eri syystä. Samanaikaisesti on markkinoilla noussut kiinnostusta riistalihaa kohtaan eettisenä ja ekologisena lihavaihtoehtona ja onkin virinnyt keskustelua siitä, kenelle riistaliha oikein kuuluu ja keillä kaikilla on oikeus hyötyä siitä.

Artikkelissa tarkastellaan suomalaisen hirvenmetsästäjien hirviä ja hirvenlihaa kohtaan tuntemaa psykologista omistajuutta. Lisäksi tarkastellaan sitä, miten tämä omistajuuden tunne legitimoidaan eli pyritään saamaan sosiaalisesti hyväksyttäväksi. Tutkimus on luonteeltaan laadullinen. Tulosten mukaan hirveä ja hirvenlihaa kohtaan tunnettu psy-

kologinen omistajuus on ensisijaisesti kollektiivista ei henkilökohtaista. Kollektiivinen omistajuus on luonteeltaan myös inklusiivista eli se laajenee kattamaan hirviporukoiden tärkeitä sidosryhmiä. Lisäksi tulokset osoittavat psykologisen omistajuuden roolin käytetyissä legitimointiargumenteissa.

Lisätietoja artikkelissa:

Matilainen, A., & Lähdesmäki, M. (2021). Who does the moose belong to? – Legitimation of collective psychological ownership. *Journal of Rural Studies*. Volume 86: 236-246. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.05.014>

Makupaloja tiedejulkaisuista

Agroekologiset symbioosit ruokajärjestelmän kestävyysmuutokseen

Yhä keskittyvämmän ja globalisoituvan maatalousteollisen ruokajärjestelmän kestävyysongelmat ovat käyneet ilmeisiksi. Ne ulottuvat sekä ekologiseen perustaan että talouteen ja sosiokulttuuriin kysymyksiin. Tutkimus on analysoinut ja kuvannut nämä ongelmat varsin tarkoin, ja vaatimus järjestelmän kestävyysmuutoksesta on vallitseva. Tutkimus on tuottanut erilaisia osajärjestelmiä koskevia parannusehdotuksia, mutta ei vaihtoehtoista malleja kestäväksi järjestelmäksi. Katsauksessa esittelemme agroekologisten symbioosien (AES) ruoantuotantomalliin perustuvan ehdotuksen sellaiseksi järjestelmäksi. Kuten aiemmissa aihetta koskevissa tiivistelmissä olemme kuvailleet, AES:it ovat teollisen ekologian teorian mukaisia maatalouden alkutuotannon, elintarvikejalostuksen ja bioenergiantuotannon yritysytteenliittymiä. Ne edustavat ekosysteemi-yhteyteensä paikallistettua tuotannon mallia, joka on kestävä kiertobiotilouden ehtojen mukainen. Kuvailemme, miten verkostoina (NAES) toimiessaan nämä symbioosit yhdessä asiakkaidensa kanssa muodostavat kestävä, fossiilitaloudesta irrotetun, ilmastotehokkaan ja ravinteet kierrättävän ruokajärjestelmän. Esitämme, että NAES malli toteutuessaan tekisi kuluttajasta ruokakansalaisen, palauttaisi hänet ekosysteemi-yhteyteen ja paikkaan. NAES muuntaisi maaseudut elinvoiman lähteiksi ja kestävä yhteiskuntarakenteen perustaksi.

Lisätietoja artikkelissa:

Helenius, J., S. Hagolani-Albov & K. Koppelmäki 2021. Ruokajärjestelmän kestävyysmuutos - Elinvoimaa agroekologisista symbiooseista. *Maaseutututkimus* 29: 84-105 <https://journal.fi/maaseutututkimus/article/view/109036/64000>

Makupaloja tiedejulkaisuista

Tunnistavatko eri viljavuus-tutkimusmenetelmät samalla tavoin ravinnepuutteita?

Tutkimuksessa vertailtiin kahta Suomessa yleisesti käytettyä viljavuustutkimusmenetelmää kolmeen ulkomailla kaupallisesti saatavilla olevaan maa-analyysimenetelmään.

Aineistona käytettiin OSMO-tilatutkimuksen maa-analyysien tuloksia 24 lohkolta neljän vuoden ajalta.

Eri menetelmät uuttivat eri suuruisia määriä ravinteita (varsinkin fosforia ja magnesiumia) riippuen uuttonesteen väkevyydestä ja koostumuksesta. Eri menetelmät kuitenkin yleensä korreloivat hyvin keskenään.

Mehlich-3 viljavuustutkimuksella tehtyjen maanäytteiden tuloksista laskettu fosforin kyllästysaste ilmaisee maanesteen liukoisen fosforin pitoisuuden tason, jonka alapuolella riskit fosforin huuhtoutumiselle ovat vähäisiä.

Kationinvaihtokapasiteetin määrittäminen laskennallisesti maa-analyysien tuloksista

Kationinvaihtokapasiteetti (KVK) ilmaisee maan kyvyn varastoida kasvinravinteita ja vapauttaa niitä kasvien käyttöön. Se on tärkeä ominaisuus maan kasvukunnon arvioinnissa ja lannoituksen suunnittelussa, mutta se ei ole aikaisemmin ollut mukana viljelijöiden toimittujen maa-analyysien tuloksissa.

Tutkimuksessa verrattiin kationien vaihtokapasiteetin (KVK) kemiallista määrittäystä laskennallisiin tuloksiin. Aineistona käytettiin OSMO-tilatutkimuksen 48 maanäytettä. Tulosten mukaan Mehlich-3 uutun perusteella laskettu kationinvaihtokapasiteetti oli keskimäärin 36 % ja suomalaisen viljavuustutkimuksen perusteella laskettu oli 24 % kemiallista määrittäystä pienempi.

Laskettua kationinvaihtokapasiteettia voi tarkentaa ottamalla alumiinin pitoisuuden

Mehlich-3 menetelmä tuotti enemmän peltoja, joilla oli puutetta sinkistä, kuparista ja rikistä ja vähemmän peltoja, joilla oli mangaanin puutetta verrattuna suomalaisen viljavuustutkimukseen ja kasvianalyysihin.

Eri viljavuustutkimukset tarvitsevat paikallisiin olosuhteisiin sopivat tulkinnot, jotta niitä voidaan hyödyntää käytännön viljelyssä. Siksi Suomessa käytössä oleva menetelmä sopii Suomen olosuhteisiin parhaiten.

Lisätietoja artikkelissa:

Mattila, T. J. & Rajala, J., 2021. Do different agronomic soil tests identify similar nutrient deficiencies? *Soil Use and Management*. 14 p. <https://doi.org/10.1111/sum.12738>

mukaan laskentaan sekä ottamalla huomioon paikallisesti saveksen laadun. Runsaasti eloperäistä ainetta sisältävillä mailla eloperäisen aineen laadun tarkempi huomioonotto tarkentaa myös laskennan tulosta.

Laskennallisen kationinvaihtokapasiteetin tulos on suositeltavaa sisällyttää mukaan viljelijöille toimittavien viljavuustutkimusten tuloksiin.

Lisätietoja artikkelissa:

Mattila, T. J. & Rajala, J., 2021. Estimating cation exchange capacity from agronomic soil tests: comparing Mehlich-3 and ammonium acetate sum of cations. (Hyväksytty julkaistavaksi): *Soil Science of America Journal*. n/a, n/a, 16 p. <https://doi.org/10.1002/saj2.20340>

Liuhaseinäisyys pohjalaistaloissa – Rakennushistoriasta ratkaisuja ekologiseen rakentamiseen?

On lähes universaali ilmiö, että rakennuksen seinät tehdään pystysuoriksi. Pohjois-Euroopassa, Pohjanlahden kulttuuripiirissä on kuitenkin alue, missä perinteisten asuinrakennusten seinät ovat liuhoja eli levenevät ylöspäin. Artikkelin tutkimuskysymyksenä on ollut selvittää liuhaseinäisen rakentamistavan funktiot, miksi rakennustapaa on käytetty Pohjanlahden kulttuuripiirissä. Rakennustavan historian ja funktioiden ohella esiin tulee perinteisen rakentamistavan kokonaisvaltaisuus: Oleellista ei ollut materiaalin tai aineiden määrä, vaan sillä mitä tehtiin, pyrittiin saavuttamaan mahdollisimman paljon.

Rakennustavan tehtäviä ja syntyhistoriaa selvitetään itse rakennusten, kirjallisuuden ja arkistomateriaalin pohjalta. Rakennustavan perimmäisten syiden voi katsoa olleen rakenteellisia. Niiden selvittäminen on vaatinut myös rakentamisen kerrostuneisuuden ja eri aikakausien tekniikoiden erottamista, mikä nykypäivän tilanteessa on haastavaa. Rakennustavan funktioita käsitellään artikkelissa kymmenkunta, joista tärkeimpien, jo unohtuneiden pohjalta ymmärtää 1700-luvun rakentajan puuntuntemuksen olleen täysin ylivertainen nykyiseen verrattuna. Puun "kivettämisen" sijaan käytettiin puun luonnollisia ominaisuuksia ja puun liikettä tiiviin rakenteen aikaansaamiseksi.

Lisätietoja artikkelissa:

Mäkelä, M. (2021). Liuhaseinäisyys pohjalaistaloissa. *Tekniikan Waiheita*, 39 (2) <https://doi.org/10.33355/tw.107951> (Original work published 25. kesäkuuta 2021)

SÄHKÖINEN RURALIA-LEHTI

Mikäli haluat sähköisen lehden tilaajaksi tai haluat poistua postituslistalta, niin voit ilmoittaa siitä osoitteella: ruralia-tiedotus@helsinki.fi. Ohjeet löytyvät myös Ruralia-instituutin verkkosivulta: www.helsinki.fi/ruralia. Samasta osoitteesta löytyvät myös kaikki Ruralia-lehden aiemmin ilmestyneet numerot sähköisessä muodossa.

HELSINGIN YLIOPISTO RURALIA-INSTITUUTTI

Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan osasto, johon kuuluvat Mikkelin ja Seinäjoen toimipaikat.

Lönnrotinkatu 7
50100 MIKKELI

Kampusranta 9 C
60320 SEINÄJOKI

www.helsinki.fi/ruralia-instituutti
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Facebook: <https://www.facebook.com/ruraliainstituutti/>

Twitter: https://twitter.com/Ruralia_UH

Blogi: <https://blogs.helsinki.fi/hy-ruralia/>

Julkaisut: www.helsinki.fi/ruralia-instituutti/julkaisut